

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 208. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540295991856/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

- måske til, at hun for at gøre sig ukendelig ifører sig en gammel særk og smører sit ansigt med jord og spyt. – *den aumaniske Sybille* (egentlig Sibylle): spåkvinde fra 6. årh. f.Kr.; levede i underjordiske huler ved byen Cumae i Italien og blev så gammel, at til sidst kun hendes stemme var tilbage. – *Hexen af Endor*: iflg. 1. Samuelsbog kap. 28 en troldkvinde, som Saul opsøgte for sin sidste kamp mod filistærene.
- 132 *Médusa*: græsk fabelvæsen, hvis ansigt var så forfærdeligt, at alle der så det, forstenedes af rædsel. – *refrognés* (egentlig renfrognés, fransk): gnavne, vrangne. – *gabede*: gløede. – *xantipiske*: ærre; adjektiv dannet af navnet Xantippe, den græske filosof Sokrates' (469-399 f.Kr.) hustru.
- 133 *en Broderdatter af min Vært*: Dotthe Arendse Huulegaard (1736-64), en kusine til Ewalds egen Arendse. – *lidelig*: takkelig, pæn. – *formeede*: formodede. – *sødtflpende*: sødt hviskende, indsmigrende. – *nymodige Sætter*: nymodens hovedpynt.
- 134 *Approcher*: tilnærmelser. – *Syllogismer*: logiske slutningskæder (f. n.t. s. 153 om *Propositio Maior*). – *Testimonier*: vidnesbyrd. – *Ode over Indføds-Retten*: i 1776 udstedtes en lov om, at embeder i det danske rige med få undtagelser var forbeholdt indfødte, dvs. danskere, nordmænd og hollænderne. Ewalds hyldestdigt til loven blev udarbejdet 1776-77, men først offentliggjort i 1778. – *Herr Professor Gottscheds Regler*: Johan Christoph Gottsched (1700-66), professor i Leipzig. Forkæmper for en rationalistisk og strengt regelbunden æstetik. Frem til ca. 1740 den tyske oplysnings litterære førerskikkelse. – *Troper og Figurer*: overførte udtryk (billedsprog) og retoriske ordstillingsfigurer (fx klangfigurer, gentagelser, modsætninger).
- 135 *krydte*: kryddret. – *Prude*: tysk: snerpet fruentimmer. – *Metaphorer, Synocholocher og Metonymier*: overførte udtryk, underforståelser og navneombbytninger (tre slags troper). – *Prude* = Prude, se ovf. – *slipsappiske*: afvisende. Ewald har dannet adjektivet over navnet på en ærrig og hyklerisk kammerjomfru, Mrs. Slipslop, i Henry Fieldings (1707-54) roman *Joseph Andrews*, 1742. – *korvils plante*: anbragt overkors. – *Karthon*: kartotve, en kort kanon. – *som Tobie Engel fordrum fordrev Asmodæus*: iflg. den apokryfe Tobits bog i Det gamle Testamente fordrev Tobias efter et råd af englen Rafael den onde ånd Asmodæus med røgen fra brændt fiskelever og -hjerter. Lugten fik Asmodæus til at flygte fra Ekbatana i Persien til Øvre Ægypten.
- 136 *Alexander(s)*: Alexander den Store, se n.t. s. 88. – *Carl den Tolvte(s)*: (1682-1718), konge af Sverige fra 1697. Krigsgal fantast, hvis person blev genstand for megen, især svensk-national heltedyrkelse. – *Die schone Magdelone*: se n.t. s. 131. – *SchattenSpiel an der Wand*: tysk: skyggespil på væggen, er i datiden yndet form for silhouet-dukketeater. – *en Maintenon*: Françoise de M. (1635-1719) var Louis XIV af Frankrigs elskerinde og fra 1684 hans hustru. Kendt for sin bigotte fromhed. – *Lucretia*: en romerinde, som iflg. sagnet blev voldtaget af kongesønnen Sextus Tarquinius (509 f.Kr.). Ls søgtemand var villig til at affinde sig med det ske-